

Stínová ekonomika a práce na černo

Předmluva	7
Úvod	9
1. Definice stínové ekonomiky (přehled názorů)	11
1.1 Co je stínová ekonomika	11
1.1.1 Prvky stínové ekonomiky	11
1.1.2 Kritérium definice stínové ekonomiky	13
1.1.3 Struktura stínové ekonomiky	18
1.2 Všeobecná definice stínové ekonomiky	21
1.2.1 Mechanismus stínové ekonomiky	21
1.2.2 Pojem fenoménu stínové ekonomiky	24
1.2.3 Strukturalizace stínové ekonomiky	25
2. Charakter, příčiny a důsledky stínové ekonomiky	29
2.1 Příčiny stínové ekonomiky	29
2.1.1 Systémově nezávislé příčiny	29
2.1.2 Systémově závislé příčiny	31
2.1.2.1 Příčiny a obecná charakteristika stínové ekonomiky v tržních ekonomikách	31
2.1.2.2 Příčiny a obecná charakteristika stínové ekonomiky v centrálně plánovaných ekonomikách	32
2.1.2.3 Příčiny a obecná charakteristika stínové ekonomiky v transformujících se ekonomikách	35
2.2 Důsledky stínové ekonomiky	40
2.2.1 Klady stínové ekonomiky	40
2.2.2 Zápory stínové ekonomiky	42
3. Odhady stínové ekonomiky	45
3.1 Metody odhadů používané v tržních ekonomikách („klasické“ metody)	46
3.1.1 Přímé metody	46
3.1.1.1 Výběrová šetření	46
3.1.1.2 Sledování daňových úniků	47
3.1.2 Nepřímé metody	48
3.1.2.1 Metody rozporů	48
3.1.2.2 Monetární metody	51
3.1.2.3 Metody trhu práce	56

3.1.2.4 Metody fyzického inputu	
3.1.2.5 Vícefaktorové kombinované metody	
3.1.3 Mezinárodní komparace odhadů	
3.1.3.1 Hierarchie odhadů	
3.1.3.2 Vývoj stínové ekonomiky	
3.2 Pokusy o odhady stínové ekonomiky v období socialismu	
3.3 Měření stínové ekonomiky v transformujících se zemích	
3.3.1 Metody fyzického inputu (spotřeby el. energie)	
3.3.2 Příklad použití Kaufmannovy metody ve státech střední a východní Evropy	
3.3.3 Mezinárodní komparace odhadů	
3.3.3.1 Pozice Kaufmannovy metody v celkové hierarchii odhadů a problémy mezinárodních porovnání	
3.3.3.2 Vývoj stínové ekonomiky v transformujících se zemích	
3.4 Použití odhadů stínové ekonomiky k úpravám národního účetnictví	1
4. Stínová ekonomika v České republice	1
4.1 Stínová ekonomika v socialistickém Československu	1
4.1.1 Neformální přerozdělování příjmů (začátek 70. let)	1
4.1.2 Odhady rozsahu korupce (konec 70. let a 80. léta)	1
4.1.3 Práce na černo (polovina 80. let)	1
4.1.4 První pokusy o souhrnné odhady stínové ekonomiky (konec 80. let)	1
4.1.5 Celkový přehled odhadů stínové ekonomiky za ČSSR	1
4.1.6 Podrobnější analýza odhadů za roky 1987 a 1989 z pohledu Kaufmannovy makroelektrické metody	1
4.2 Poslední roky společného státu (1990 – 1992)	12
4.2.1 Domácí studie zabývající se stínovou ekonomikou	12
4.2.2 Stínová ekonomika Československa v dílech zahraničních autorů ...	12
4.3 Počátky výzkumu stínové ekonomiky v samostatné ČR	12
4.3.1 Zrod legendy o rozsahu stínové ekonomiky v ČR (první odhady ČSÚ z let 1994 – 1995)	12
4.3.2 Další autoři a metody odhadu SE v letech 1994 – 1995	13
4.3.3 Vyvrcholení kampaně makroekonomických odhadů - zahrnutí SE do oficiálního HDP (rok 1997)	13
4.4 Počátky sofistikovaného výzkumu stínové ekonomiky v ČR	14
4.4.1 Sociologické průzkumy stínových aktivit obyvatelstva České republiky (v letech 1998 – 2004)	14
4.4.2 Využívání odhadů SE k úpravám národního účetnictví České republiky (1999 – 2002)	14

4.4.2.1 Skrytá ekonomika	150
4.4.2.2 Neformální ekonomika	155
4.4.2.3 Nelegální ekonomika	157
4.4.3 Rozsah české stínové ekonomiky v dílech zahraničních autorů z let 1996 – 2002	163
4.4.4. Kritické posouzení vypovídací schopnosti odhadů Kaufmannovou (makroelektrickou) metodou	166
4.5 Celkové posouzení odhadů SE v České republice v letech 1987 – 2002	172
4.5.1 Autorský odhad rozsahu a vývoje SE v ČR prostřednictvím Kaufmannovy (makroelektrické) metody	172
4.5.2 Autorský odhad rozsahu a vývoje SE metodou poměru odložené peněžní poptávky Petera Gutmanna	176
4.5.3 Celkový přehled a hierarchie odhadů rozsahu stínové ekonomiky v České republice (1987 – 2002)	179
5. Práce na černo – stínová ekonomika na trhu práce	185
5.1 Jak definovat práci na černo?	185
5.2 Jak měřit práci na černo?	189
5.2.1 Metody odhadu práce na černo	189
5.2.2 Mezinárodní srovnání rozsahu práce na černo	197
5.3 Pět koncepčních úvah o vztahu mezi politikou státu a prací na černo	199
5.4 Specifická omezení a specifické rysy trhu práce na černo	202
5.5 Nabídka práce na černo	205
5.5.1 Motivace vedoucí k práci na černo	205
5.5.2 Typologie nabídky práce na černo	211
5.5.3 Atypické formy práce a práce na černo	220
5.5.4 Typičtí pracovníci pracující na černo	225
5.6 Poptávka po práci na černo	231
5.6.1 Poptávka po finálních produktech práce na černo (teoretická východiska)	231
5.6.2 Určující faktory poptávky po práci na černo	232
5.6.3 Názory národních expertů na příčiny existence a rozvoje práce na černo v nových členských a kandidátských zemích EU	236
5.6.4 Odvětvové členění práce na černo v EU-15	238
5.6.5 Odvětvové členění práce na černo v nových členských zemích EU	243
5.6.6 Regionální dimenze práce na černo (teoretická východiska)	244

5.7 Výzkum práce na černo v ČR	245
5.7.1 Přehled výzkumu od poloviny 80. let do rozdělení Československa	245
5.7.2 Výzkum práce na černo v samostatné České republice	249
5.8 Základní charakteristiky práce na černo v ČR	257
5.8.1 Celkový rozsah a struktura nabídky práce na černo v ČR	258
5.8.2 Výše nedeklarovaných příjmů pracovníků na černo	264
5.8.3 Struktura poptávky po práci na černo	270
5.8.4 Kvalitativní rysy a morální souvislosti práce na černo v ČR	273
6. Jak bojovat se stínovou ekonomikou a prací na černo?	275
6.1 Teoretická východiska	275
6.1.1 Společenský kontext boje se stínovou ekonomikou a prací na černo	275
6.1.2 Obecné rysy politiky zaměřené proti stínové ekonomice a práci na černo	277
6.1.3 Snížení daní jako univerzální nástroj boje proti stínové ekonomice a práci na černo?	280
6.2 Evropská unie v boji proti SE a práci na černo - vývoj, zkušenosti, doporučení	283
6.2.1 Klíčové dokumenty	283
6.2.2 Pět koncepčních úvah o politice EU zaměřené na potírání práce na černo	286
6.2.3 Usnesení Rady EU o přeměně nedeklarované práce na regulérní zaměstnanost	289
6.2.4 Opatření přijímaná proti SE a práci na černo ve vyspělých členských zemích EU	294
6.2.5 Příklady dobré praxe ve čtyřech vybraných členských zemích EU (Belgie, Francie, Itálie, Německo)	298
6.3 Boj proti stínové ekonomice a práci na černo v ČR	312
6.3.1 Stručný přehled navržených a přijatých legislativně organizačních opatření	312
6.3.2 Sociální partneri v boji proti práci na černo	317
6.3.3 Národní plán boje proti stínové ekonomice a práci na černo (návrh)	321
Tabulková příloha	327
Seznam literatury	335